

Om kärlek och sexualitet¹

Irène Matthis²

*"Mellan himmel och jord,
mellan de sublima
ögonblicken och
slemhinnornas möte, finns
för människan inget val.
Hon älskar med hela sin
Varelse: hjärna, hormoner
Och månsken."*

Vincent³

När vi gör människans sexualitet till ämne för diskussion, kan någon komma och hävda att även rätten önskar para sig. Men rättans "sexualitet" har rättans prägel. Människans sexualitet är uttryck för det specifikt mänskliga, den är den älskandes kroppsliga diskurs.

Sexualiteten går inte att reducera till samlagsgymnastik, eller till hormoner, eller till förförelsens hela register; inte heller till en maktkamp mellan könen, vare sig privat eller samhälleligt; inte till en reproduktionsmaskin baserad på individens längtan efter barn eller på DNA's manipulationer med människan som transportmedel för sig själv.

Sexualiteten går inte heller att reducera till en statistik à la Kinsey över orgasmer och ejakulationer, eller till någon som helst teori (manschauvinistisk eller radikalfeministisk) byggd på räknestycken eller biologiska utvecklingsmodeller; inte heller till Reichs orgonteorier och elektriska analogier, eller för den delen till Freuds teorier om sexualitetens förrådiska lopp från barndo-

1. Publicerad i Kvinnovetenskaplig tidskrift, nr 4/1990, och i boken *"Det Omedvetnas Arkeologi"*, Natur och Kultur, 1992.
2. Irène Matthis: Psykoanalytiker, författare, professor.
E-post: irene.matthis@gmail.com.
3. Vincent, Jean-Didier, *Biologie des passions*, Seuil, 1986, s.248

mens arkaiska landskap, genom driftens olika kropps-zoner, över kastrations- och oedipuskomplex, till den s.k. mogna, genitala sexualiteten.

Nej, sexualiteten går inte att reducera till något av allt detta; och ändå finns den med och gör sig starkt påmind i varje sådan del av livet, som dessa hypoteser och teorier uttalar sig om.

Sexualiteten är inte ett ting, en instinkt eller en natur. Den är en symbol inför vilken vår undran, förundran alltid måste väckas. Den fungerar som en kopp. Dess essens är tomhetens – därför kan den fyllas med än det ena, än det andra. Symbolen är effektiv som symbol endast så länge man inte låter den helt sammanfalla med sin konkreta framträdelseform. Den står för vad människan söker, en Graal, inte den kopp hon just tömt.

När förnuftet söker (be)gripa sexualiteten och i en analys sönderdelar den för att undersöka dess beståndsdelar – är det endast den spräckta k(r)oppen som blir kvar. Nektarn har redan runnit ut. Och ändå finns den, sexualiteten, och något som har med den att göra: dess stil? Dess tilltal? Den vädjar och pockar på ett oavvisligt sätt. Den oavvisliga kraften i sexualiteten kommer från vad vi skulle kunna kalla dess estetiska form. Den vidgar oss för det förunderliga.

*

Det är om sexualitetens effekt i våra liv, ja till och med dess effektivitet, vi talar, när vi säger oss tala om sexualiteten. Sexualiteten själv refererar till ett namnlöst bortom som just för att vi inte vet vad det är får så många namn: instinkt, brunst, drift, parningsbeteende; kättja, åtrå, älskog, knullsjuka; förälskelse, passion, kärlek...

Vi skulle i all oändlighet kunna fortsätta att mynta nytt: nya namn, nya begrepp för denna redan gamla erfarenhet som genomsyrar våra liv; vi har gjort det långt före Platon i *Gästabudet* skrev ned den sokratiske diskursen över kärleken. Vi kommer att fortsätta göra det.

Orden blir utslitna. Som spruckna stövlar, som inte längre tjänar sitt syfte, slänger vi dem längs färdvägen. Syftet? Att genom orden, ordens magi i talets flöde, väcka något av detta oerhörda som övergår vår fattningsförmåga. Vi klamrar oss till orden som till ett kärt föremål som tillhört den älskade, en lock, en berlock; som om vi genom ordet eller föremålet kunde bemäktiga oss kärleken eller den älskade.

Det enda vi förmår fånga är de observerbara och förnimbara fenomenen. Vi ger dem uttryck i språket: talar, skriver, sjunger deras lov. Som att jaga efter

vind. Man ser inte vinden, men dess verkningar är desto påtagligare. I dem framträder vindens makt.

Det är vekningarna vi först måste försöka sätta ord på och beskriva. Sedan kan vi, i ett eller annat systematiskt teoribygge, söka få ordning på dem. Men ordningen är inte sexualitetens.

*

Insikten om sexualiteten måste byggas utifrån den plats där sexualiteten först kommer till synes: i det enskilda fallet – som det stöps och blöts i dialogen mellan två älskande, i ensamhetens och väntans kärlekspoesi (Läs Petrarca!)⁴, i den psykoanalytiska diskursen, i det förtroliga samtalet mellan några vänner, polare, som står varandra nära.

– Hur är det med ...?

– Tja, inget vidare... osv.

Sexualiteten angår ALLT: Tingen runt om, tankarna, känslorna, tänderna och magen; hur dagen har varit och dess väder och vindar. Kärleken har tusentals former.

De anekdotiska fragmenten från dessa kärlekens samtal är grundmaterialet för varje diskurs över sexualiteten. I översikterna och de teoretiska utläggningarna befinner vi oss redan långt från det som utgör kärlekens och sexualitetens väsen.

*

Att skriva om sexualiteten är alltså ett bedrägligt företag. Tanke och ord förmår inte fånga detta som, såsom symbol, ständigt är ett uttryck för något annat, en flerskiktad bild som aldrig kan fås att helt sammanfalla med sig själv.

Och ändå är det just på grund av språket som sexualiteten får sin mänskliga form.

I språket möter könsdriften kärleken, det djuriska legeras med det gudomliga, och sexualiteten föds.

*

Kärlekens former har samma ursprung som talet. Kärlekens samtal är förun-

4. Petrarca, Francesco, *Kärleksdikter*, Natur och Kultur, 1989.

derliga, som plötsliga stjärnbloss i natten. Onyttiga. Ologiska.

Dionysiska eruptioner från en bergtagen sanslöshet, en hetta som smält samman allt till ett, utplånat gränser och skillnader. Därför omöjlig att benämna.

Njutning eller plåga? Vällust eller äckel? Sanslöst liv. Levande materia.
Ursprung.

*

Orden stapplar, ett efter ett, långsamt.

Eller de forsar, tumultartat, om varandra.

*

I den mänskliga sexualiteten kan förhållandet mellan begäret, njutningen, smärtan (lidandet) inte etableras i en liniaritet, så att det ena kommer först och det andra sedan. De slingrar sig om varandra och förutsätter varandra. Njutning och Lidande: de två trådarna tvinnar Begärets Tråd, som sträcker sig mot Någon, Något.

Njutningen är både ett tillstånd och en handling: att smeka och bli smekt; att njuta smekningen, passivt och aktivt.

Njutningen ligger också i medvetandet om handlingen, om tillståndet.

*

Njutningen i passionen förutsätter en Annan, utanför mig. Och för detta utanför uppger jag allt innanför; lossar förtöjningarna för min individualitet, min avskildhet och låter passionens vågor slå över relingen och renskölja däckat. Båten ger upp sig själv för att nå den onåbara botten.

*

Kärleken är outgrundlig.

Begäret är ett namn på denna outgrundlighet.

Kärleken till den Andre är omöjlig och nödvändig.